

RARE SNAKEN EN KWASTEN IN HET GENTSE PATERSHOL

Eerst een paar woorden geschiedenis over dit interessant stadskwartier. Dit stadsgedeelte is een compact geheel van oude en historische gebouwen. Circa honderd huizen en grotere gebouwen, vanaf de veertiende tot de achttiende eeuw zijn aldaar geklasseerd of wettelijk beschermd. Het strekt zich uit vanaf de Geldmunt in het westen tot het Sluizeken in het oosten en tussen de Leie in het zuiden en de Lange Steenstraat in het noorden.

Dit vroegere grafelijk domein waarvan in het noorden de gedempte Plotersgracht de grens was – erbij begrepen het Gravensteen en het Sinteveerleplein – was reeds sinds het einde van de negende eeuw – met vanaf de tiende een nederzetting van lederbewerkers (coriari) – een winterkwartier voor de grafelijke soldaten. Het heeft een oppervlakte van 5 1/2 ha.

Nu is de algemene indruk die van verval, maar... de herstellingen komen met prioriteit tegenover gans ons land.

Men kan zich nu moeilijk indenken dat het hier nog tot het midden van vorige eeuw een residentie-wijk was, bewoond door gegoede personen. Vanaf de tachtiger jaren der gemelde eeuw begon het kwartier aan zijn voornaamheid, wat betreft de bewoners, te verliezen.

Een soort proletariaat, ingevolge de uitbreiding van de industrialisatie te Gent, kwam er de huizen betrekken : hard werkende mensen, die als afleiding niets anders hadden dan een druppel en een pint en bij dronkenschap aan het twisten en het vechten gingen.

Dit mocht echter niet als veralgemeend worden aanzien, er waren aldaar ook anderen die niet zo marginaal deden, deftige lieden die er een gezonde leute op na hielden.

Die buurt heeft tot op heden nog een ongunstige roep, ongegrond ten anderen. Die vroegere toestanden hebben uitgedaan, sinds de na de tweede wereldoorlog veranderde levensomstandigheden.

De naam Patershol aan het kwartier gegeven is hoogstens honderd jaren oud en zou komen van :

1) Een onderaardse gang, nog gedeeltelijk bestaande, komende uit het klooster der Carmelieten naar de Leie en aldaar uitkomende neven de Zuivelbrug en nog door zichtbaar metselwerk, afgesloten.

of

2) De doorgang naar het klooster, dit is de overdekte nog bestaande gang in de Plotersgracht (straat met die naam).

Wie waren aldaar de meest gekende volkstypes ? Allen schilderachtige

mensen :

Loele de vuilbak, ze scharrelde in de vuilnisbakken van het gehele kwartier, alles kon haar dienen.

In de Plotersgracht, destijds in een huis met nummer 19, woonde Dikke Mie alwaar ze een spekkenwinkel openhield, ze verkocht er haafnepietjes (kleine suikerbolletjes in allerlei kleuren in een lang en zeer dun blinkend-gekleurd papieren zakje), babbelaars, zuur-en-zoetjes, tsoesen, muiletrekkers, windbollen, zwarte en eetbare rekkers ook kijsebanden geheten, gomkens, kirmellen, kolissenheit en kolissenbruut, tsoepkens. Iedere soort lag op een afzonderlijk teljoortje, die allen op een tafeltje stonden of op een laadje aan het straatvenster. Onnodig te zeggen dat die zoetigheden 's zomers duchtig het bezoek kregen van vliegen, bijen en soms mieren, maar men nam dit er maar bij.

De katrien- en confituurspekken bevonden zich in een bokaal of blikken doos, uitzonderlijk waren er soms ook appeltoesoen. Reeds voor een half censeke of triepken (één centiem), maar dit waren dan de allerarmsten, kon men er bediend worden.

Zulke winkeltjes waren eldorado's voor de schoollopende jeugd uit de lagere klassen !

Ik herinner mij nog dergelijke winkeltjes, onder de toren van Ekkergermerk, bij Mietse de Duuve, aan de hoek van het Sint-Martinusblijden; Korlie in de Wintertuinstraat en Kattiesieke in de Ekkergermerstraat tegen de Raas van Gaverestraat, deze laatste, een ongehuwde vrouw van midden de vijftig in die tijd, verkocht "krullekens" een soort katrienspek, zeer smakelijk, door haarzelf gemaakt en door gans Ekkergermekend. Het stonk er, in haar winkel, hard naar kattepis, vandaar haar bijnaam, maar deze geur was geen hinder voor de kopers, waartussen opsteller. Die tijd is lang voorbij !

Naar Roghes schrijft in Vooruit van 12/13 februari 1972 woonde er in het Patershol een Menier Bastien. Hij speelde er de aristokraat en was immer als een grote heer gekleed. Hij was geleerder dan zijn omgeving – daarom de titel "Menier" – en deed allerhande schrijfwerk voor de mensen uit zijn buurt. Deze wijze van handelen bezorgde hem klandieze in zijn winkel, hij verkocht oude meubels en dito klederen, ook huisgerief, maar verhuurde dit alles ook in bijzondere gelegenheden wanneer de cliënt weinig kapitaalcrachtig was, een gewone toestand aldaar.

De danszaal "t Cameliaatje" in de Rode Koningstraat, heeft er de plaats moeten ruimen voor een niet in het kader passend gebouw aldaar.

Het verdwenen, grote huis had een bordes van vier à vijf treden. Op zaterdag- en zondagavond – soms tot laat – werd er aldaar duchtig gedanst, gedronken en gevochten. De elektrische orgel had geen rust, de ene "kluit" (10 centimes) na de andere verdween erin, later ging de prijs omhoog en was het meer : een "koartse" (25 centimes) tot één frank.

Er was daar ook een “buitensmijter”, die soms aan het begin van iedere dans riep : “Allez, vooruit, elk mee zijn slonse” (op de vrouw doelende.) Deze Cerberus wierp nu en dan, op een hardhandige wijze, de ene of andere onverlaat of woesteling het bordes af, de straat op, waar deze soms zijn roes bleef uitslapen tot de “nachwoaker” er voorbij kwam en hem dan in “den Amigo” of “Rolleken” stak. Vrouwen, die moeilijk werden, konden op geen gunstbehandeling rekenen in “’t Cameliaatje”.

Het verschil tussen mijn en dijn kon beter zijn in het Patershol, in het bijzonder als de dief dorst had en op zijn “lappe” was (aan de zwier zijn). Sommigen, dronkaards en vechtersbazen, speelden voor baas in die buurt, hun lichaamskracht gaf hun aanzien en boezemde schrik in aan anderen.

In de dertiger jaren heb ik – opsteller van dit artikel – er aldaar meerdere gekend, toen ik als jonge politiemann, met de witte helm op, dienst deed in het Patershol.

De “Tiens”, twee broeders, de oudste “de Schele” en “Tseef de jongste”. Ze reden de stad rond met een grote hondekar om vodden en beenderen op te halen. De kar reed soms scheef wanneer de bestuurder wat té diep in het glas had gekeken.

Kort vóór de laatste oorlog, op een zomerdag, sprongen beiden onder de invloed van de drank en als weddenschap voor een “pinte”, vanaf het kolenschip van Titelboom, aan de Kraanlei, in de Leie. Ze zwommen onder de Vleeshuisbrug tot achter de vismijn in de Lieve. Politie en brandweer werden verwittigd. Aan de Sint-Widostraat, ter hoogte van de watertrap, wilden de “Tiens” op vaste grond komen, dit ging niet goed gezien de modder en de brandweer stak hun een ladder toe ! Eens aan land werd het vuil van hun klederen en aangezichten afgespoten. Ze hadden hun weddenschap gewonnen maar een proces-verbaal opgelopen en ook de kosten van de brandweer kwamen erbij, de kleinste bekommernis voor onze zwemmers, boete betaalden ze niet, ze gingen liever gaan “zitten” (gevangenis).

Dit was maar één der streken van beiden. De “Tiens” waren ruziemakers en spotters.

Lange Mon en zijn broeder waren ook “voddenrapers”, men noemde ze de “Duims”. Ze waren geen goede vriendjes met de “Tiens”, mogelijks vanwege de concurrentie, ze waren min hevig in hun “esbatementen” dan de “Tiens”.

Pierke Logé was een klein persoontje, twee koffiekannen hoog zoals gezegd wordt, maar die geweldig kon drinken, waar stak hij dit ? Hij sliep soms in een grote ijzeren ton, zoals Diogenes van Sinope, de Griekse wijsgeer het circa vierentwintighonderd jaar vóór hem deed. Wanneer hij een politiemann zag dan moest hij vechten en gebruikte dan zijn kloefen als wapen.

Jules, een groot persoon die wat van boksen afwist, dronk graag en vocht dan, iedereen uit de buurt was bang voor hem. Hij vroeg soms aan de burens vijf frank voor een “inbrekerken” hij bedoelde daarmee glazen bier. Plots stopte hij met drinken en werd een deftig burger, hij was een goed stielman. Niettegenstaande zijn gedrag had die man een goede inborst.

Ik gedenk hier de heer Lampaert, oud-inwoner van het Patershol, een deftige en brave man, een zestal jaren geleden overleden, voor inlichtingen mij gegeven over enige Patershol-types.

Tseef de groenselboer, hij dierf soms ook wel eens té diep in het glas kijken, maar deed veel voor de kinderen uit de buurt. Elodie de Kelebijterige, als ze bedronken was moest ze ruziemaken en vechten, dan trachtte ze in de keel te bijten van haar tegenstander(ster).

De Maandagvechter, iedere maandag of bijna vocht hij, anders voelde hij zich niet gezond !

Een bejaarde oud-kleerkoper uit de Vrouwebroerstraat lag op sterven en de pastoor kwam bij hem met het Heilig-Oliesel voor de berechting en zalving van de stervende. Toen dit gedaan was kon deze laatste zich niet houden te zeggen tegen de priester : “dat hij nog de oude klederkast diende te betalen, die hij bij hem had aangekocht”.

Daar waren nog “Tiete Borée”, die gewoonlijk niet wist wat van hem of een ander was. Op zekeren dag verdween hij naar Frankrijk en werd hier nooit meer teruggezien.

Neven het kolenschip van Titelboom in de Leie, aan de Kraanlei, lag ook dit van Claus. De inwoners uit het Patershol en omgeving gingen een zak kolen kopen (50 kgr) aan die schuiten en droegen dan hun vracht, op de rug, naar huis.

Claus had twaalf in leven gebleven kinderen. Toen het scheepje uitverkocht was, diende de man naar de Borinage te varen om opnieuw kolen in te slaan. Zijn vrouw en een paar van haar oudste kinderen trokken de ledige boot tot daar en geladen terug !

Claus boemde – met een boom in ondiep water – zijn vaartuig die ganse tijd. De laatste jaren gebeurde dit met een sleepboot.

Van de heer Adolf Bayens, destijds gekend in het Patershol onder de bijnaam van “Slappen Dolf”, gezien zijn fiksheid en vlugheid en van zijn vrouw Rosa, die reeds lange tijd niet meer het Patershol bewonen en nu elders in de stad hun intrek hebben genomen, deftige en destijds hardwerkende mensen die vijf kinderen hebben grootgebracht, kreeg ik onlangs nog de volgende interessante types en bijgaande foto's :

In de Trommelstraat, in een ruimte achter een laag poortje, dat deel uitmaakt van het gewezen Karmelietenklooster, werkten kolenbranders die er houtskolen maakten.

In één der huisjes, onder het gewelf door, dat waarschijnlijk zijn naam

Foto 1. Dekenij met vlag. Uitdeling van geschenken aan de armen der wijk, 1946.
Foto : Adolf Bayens.

Foto 2. Volkse mensen uit het Patershol na een prijskaarting. De langste persoon op de laatste rij is Adolf Bayens, door de bewoners "Slappe Dolf" genoemd. Links van hem zijn vrouw Rosa, 1946.

gaf aan het Patershol, woonde een huurhouder en had er zijn bedrijf. In de Hertogstraat was er een afspanning met opschrift (uithangbord) "In den Prins-Kardinaal".

Tseef den Zot liep de herbergen af, als leurder, met wittink (wijting) een gedroogde en sterk gezouten vis (kwestie van dan na oppeuzeling, veel te moeten drinken) zo hard als een been en met "kroakemandels" in vet gebakken erwten of linzen, harden en zochten, de eersten een goede oefening voor de tanden en gedurende het seizoen : noten.

Marcel de Pistolet, deed hetzelfde maar dan met pistolets (kleine, ronde broodjes) belegd met kaas of hesp en veel mostaard van Tierenteyn.

Pier den Dief, een vleeshouwer, hij wierp het vlees en de charcuterie op de weegschaal, welke op die wijze vlug en hard doorsloeg, zoadat de kliënt nooit het gevraagde gewicht had, alhoewel het de indruk gaf van een meergewicht.

Schele Car (Oscar) reed ook rond in de stad met een stootkar met hond, voor het ophalen van vodden en beenderen, bij gelegenheid dreef hij ook handel in oude meubels.

Mène (Germaine) deed hetzelfde.

Tot kort na de tweede wereldoorlog werd de herberg "In de Hel" – het huis "De Fluitspeler" aan de Kraanleihoek Rode Koningstraat – opengehouden door Dikke Pier geholpen door zijn vrouw Dikke Yvonne, ze wogen te samen minstens 250 kilo's; ze lieten zich een speciaal bed maken

Foto 3. Gebuurtefeest in het Patershol in 1946. Foto : Adolf Bayens.

aan hun gewicht aangepast. Het waren geweldige eters.

Verder waren daar nog : Gust de Vuilokke, Heine Meire, Zwarte Karel, Louis den Dief, de Krekel, Jan de Stoelbieze, den Knots, Leentje, den Boer, Rosten Tuur, en nog anderen.

Bij Karnaval en Gentse Feesten, doop, eerste kommunie nu zegt men pechtige-trouw en "primus", dit laatste gebeurde soms ook wel eens, was er veel leute in de bevlagde steegjes van de wijk, de jolijt vierde er hoogtij !

Hun alledaagse twisten terzijde gelaten, voelden de bewoners zich lotsverbonden en zouden nooit hebben nagelaten elkaar te helpen en te steunen. Ze waren niet slechter noch beter dan in de andere, vele volksbuurten van Gent.

De huidige dekenin is mevrouw François Claus, Hertogstraat 19, schoondochter van de gewezen "koolmarchan", die een vijftal jaren geleden is overleden.

Naar ze me verklaarde heeft de dekenij, momenteel, geen bedrijvigheid meer sinds één jaar.

De oudere mensen, uit de heldentijd van het Patershol, zijn meestal gestorven, anderen verhuisd, nog weinigen wonen aldaar. Nu is er een gans andere bevolking, jonge mensen, die niet meer geneigd zijn hun geldelijke bijdrage, als inwoner, voor het inrichten van feestelijkheden, te betalen.

De Patersholfeesten verdwijnen bij gebrek aan fondsen. Kan het stadsbestuur hier iets doen ? Maar..... de huidige geldelijke toestand !

Alfons DE BUCK
